

1. PERUSTIEDOT KOHTEESTA	
1.1. Maisema-alueen nimi	Eurajoen-Irjanteen kulttuurimaisema
1.2. Maisema-alueen uusi nimi	Eurajoen kulttuurimaisema
1.3. Kunta	Eurajoki
1.4. Pinta-ala	4 074 ha
1.5. Aikaisemmat inventoinnit [tekijä, vuosi, arvo]	RKY2009: Irjanteen kylä RKY1993: Eurajoen-Irjanteen kulttuurimaisema Putkonen Lauri: Satakunnan rakennusperintö 2005. Satakuntaliitto; Sydänmaan kylän kulttuurimaisema, Irjanne-Eurajoki-Liinmaa kulttuurimaisema, Kaukomäen kylä, Irjanteen kylä ja kulttuurimaisema ja Ruikan mylly.
1.6. Päivysinventoijan nimi	Jenny Alatalo
1.7. Päivysinventoinnin pvm	15.5.2013
1.8. Arkistointipaikka	
2. MAISEMAMAAKUNTA JA -SEUTU	
2.1. Maisemamaakunta ja -seutu [Mietintö 66/1992]	Lounaismaa / Ala-Satakunnan viljelyseutu
2.2. Maisematyyppi [Maakunnallinen maisemaselvitys]	Ala-Satakunnan viljelyseutu
2.3. Kuvailuteksti [Lyhyt kuvaus maisemamaakunnan ja -seudun tyypillisistä piirteistä]	Lounaismaan maiseman peruselementit vaihtelevat rikkonaisesta saaristosta ja kumpuilevista, osittain paljastuneista kallioalueista laajoihin tasaisiin, viljaviin savikkoalueisiin, joilla lukuisat joet kiemurtelevat. Ala-Satakunnan viljelyseutu on perusluonteeltaan vaurasta viljelyaluetta, mutta Lounaiseen viljelyseutuun verrattuna siellä on runsaasti karuja, metsäisiä ja soisia syrjäseutuja. Seudun karuja maisemapiirteitä edustavat suot ja metsät keskittyvät Pyhäjärven lounaispuolella olevalle karulle rapakivigraniittialueelle ja viljelymaisemat sijaitsevat yleensä viljavilla savikkoalueilla Kokemäenjokilaaksossa.
3. LUONNON OMINAISPIIRTEET	
3.1. Maa- ja kallioperä	Kallioperältään alue on kokonaan rapakivigraniittia. Maaperältään alue on suurimmaksi osaksi savea. Eurajoen varrella ja sen itäpuolella on laaja savikko. Kaukomäki ja Kainun välistä alkava laakso on hienoa hietaa ja hiesua. Liejuista hienorakenteista maalajia on Irjanteen eteläpuolella oleva Isoniitun alue jatkuen Huhdan kylän itä- ja eteläpuolella olevilla alueilla. Irjanteen kylän poikki kulkee sora- ja hiekkaharju.
3.2. Vesistöt ja ranta-alueet	Alueen läpi virtaa Eurajoki, johon laskee Kainun kylän pohjoispuolella Vähäjoki. Eurajoki laskee Eurajoensalmen kautta Selkämereen. Alueella pohjoisosassa oleva harju on pohjavesialuetta.
3.3. Luonnonhistorian erityspiirteet	Maisema-alueen pohjoispuolella, Huhdan kylän eteläpuolelta alkaa harju, joka kulkee koillis-luodesuunnassa rannikolle, Kuivalahden salmelle saakka. Harju on monesta kohtaa kuitenkin osittain tuhoutunut maa-aineksen ottamisen seurauksena.
3.4. Kasvillisuustyypit	Maisema-alue kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueen selänteillä ja moreenisilla saarekkeilla pääpuulaji on mänty ja kosteimmilla paikoilla on paikon kuusta ja lehtipuita. Joen varressa on paikoin kapeita rantalehtoja.
3.5. Arvokkaat luontokohteet	Huhdansuo ja Kakkerinsuo kuuluvat Natura 2000 alueisiin. Lähes koko alue on valtion soidensuojelualueena. Huhdansuo-Kakkerinsuo on edustava keidaskeidaskustoista koostuva suokokonaisuus ja samalla viimeinen jäännös kuuluisista "Panelian soista".
3.6. Eläimistö ja kasvilajisto	tupakuoppajäkälä
3.7. Ilmasto	Alueen keskilämpötila on 4-5°C astetta ja vuoden sademäärän keskiarvo on 600-650 mm vuodessa.
3.8. Maisemarakenne	Maisema-alueen keskiosassa on alavaa ja maisema-alueen keskellä virtaa loivasti polveillen Eurajoki. Muuta maastoa korkeampia saarekkeitä on vähän peltotasangon keskellä. Kainun kylän kumpareiden lisäksi Suntinmäki on metsäinen saareke muuten tasaisessa laakson keskellä. Alueen reunoilla on useita asuttuja selänteitä, jotka rajaavat aluetta. Irjanteen kylän kohdalla oleva harju ja Sydänmaan kylä ovat maisema-alueen keskellä olevia selänteitä. Maisemassa on nähtävissä selänteissä luode-kaakosuuntaisuus. Selänteiden pohjoinen puoli on keskimäärin jyrkempi kuin eteläinen. Alueen eteläinen reuna-alue on rikkonainen ja pienipiirteisempi. Sydänmaan kylän rakennettu selänne kapeassa laaksossa luo myös pienipiirteisen ja vaihtelevan maiseman. Mullilan kylä sijaitsee selänteellä, vanhan merenlahden kapeikossa, mistä Eurajoki on työntynyt läpi harjun.
4. KULTTUURISET OMINAISPIIRTEET	
4.1. Arkeologinen kulttuuriperintö	Alueelta tunnetaan nykyisin kolme muinaisjäännöstä, jotka ovat pronssikautisia hautaröykkiöitä.

4.2. Maiseman kulttuurihistoria	<p>Kivikauden (n. 3500 vuotta sitten) loputtua Eurajoen nykyiset peltoaukeat olivat vielä merenlahtea. Rautakaudelta on löytynyt jotain merkkejä ihmistoiminnasta, mutta seutu oli ilmeisesti paremminkin euralaisten metsästys- ja kalastusseutua kuin asuttua aluetta. Yleisestikin rannikon lähialue on ollut melko asumaton ajanlaskumme ensimmäisellä vuosituhannella.</p> <p>Ensimmäisen kerran Eurajoki mainitaan kirjallisessa lähteissä vuonna 1344. Maisema-alueella oli 1560-luvun veroluettelon mukaan yhdeksän kylää; Sydänmaa, Tarvola, Lavila, Mattila, Kainu, Irjanne, Mullila (Vahusmaa) ja Huhta. 1600-luvulla pellot sijaitsivat lähellä kyläjoen varressa ja niityt niiden takana. 1800-luvun puolen välin aikoihin Irjanteen pohjoispuolella olleet pellot olivat jo nykyisen laajuiset, mutta eteläpuolen pellot olivat melko paljon pienemmät. Eteläpuolen pellot seurailivat nykyistä Kirkkotietä kapeana nauhana. 1900-luvun alussa maisema-alueen pellot olivat saavuttaneet lähes nykyisen laajuutensa. Kainun alueella oli vielä kosteikkoja ja Toivelin laakson keskiosa ei ollut vielä kokonaan kuivunut.</p> <p>Maisema-alueen läpi on kulkenut keskiaikainen Pohjanlahden rantatie ja Irjanne on sijainnut reitin kolmen tien risteyspaikassa. Alueen reunalla kulkee Pohjanlahden rantatie. Rantatie on yhdistänyt länsirannikon jokisuiden kaupunkeja aina keskiajalta nykypäivään asti. Myöhäiskeskiajalla länsirannikkoa pitkin kulkenut Rantatie toimi kulkureitinä ja postitienä, jatkuen Pohjanlahden ympäri Ruotsin eteläosiin saakka. Pohjanlahden Rantatie toimii maantieteellisesti kokoavana historiallisena tienä, jolta erkanevat muun muassa Revontulentie, Tervan tie, Sininen tie ja Saariston Rengastie.</p>
4.3. Maiseman kannalta merkittävät elinkeinot	<p>Pitkään jatkunut maanviljely. Nykyisin alueella on broilerikasvattamoita, useita hevostiloja, lammastila, sikala ja maitotila. Alueen läheisyydessä on useita Kekkilän turvetuotantoalueita, joista Lammisuo on lähin. Irjanteella on jäljellä kaksi myllyä - Ruikan ja Faltun myllyt. Faltun myllyn yhteyteen on perustettu vesisaha, joka on ollut toiminnassa vielä 1960- ja 70-luvuilla. Mylly- ja sahakokonaisuuden ympäristöä leimaa alueella tapahtunut soranotto ja toisaalta entiset lautatarha-alueet, jotka nykyisin ovat joutomaana. Myllytoiminta jatkui Ruikan myllyllä aina 1990-luvun lopulle asti. Faltun myllyn vieressä on Irjanteen 1920-luvulla rakennettu meijeri. Irjanteen kylässä toimi useita kauppiaita aina 2000-luvulle asti.</p>
4.4. Rakennettu ympäristö	<p>Maisema-alueen rakennettu ympäristö on keskittynyt harjun rinteille, reunoilla oleville selänteille sekä joen varteen. Kylien keskustat ovat melko tiiviisti rakennettuja. Rakennukset ovat keskittyneet teiden varsille ja selänteiden rinteille. Maisema-alueella on lähes kaikilla reuna-alueilla asutusta. Ainoastaan Isoniituun lounaispuolella oleva selänteellä on vain yksittäisiä tiloja.</p>
	<p>Eurajoen juoksua seuraa laaja maisemakokonaisuus, jonka osasina ovat Irjanteen ja Kaukomäen kylät sekä niiden väliin jäävät laajat viljelymaisemat. Irjanteen ja Kaukomäen kylät on asutettu jo keskiajalta lähtien. Irjanteen kylän kirkon, Lahdenranna rakennusryhmän sekä Kohnan upeat rakennuskokonaisuudet. Irjanteen kylän miljööseen kuuluvat myös Faltun mylly- ja saharakennukset 1800-luvun lopulta sekä Irjanteen osuusmeijerin entinen päärakennus vuodelta 1925. Ruikan mylly on osittain muutettu asuinkäyttöön 2000-luvun alussa. Muutoin hyvin säilynyt kylämaisema on pirstoutunut monin paikoin soranotolla. Karkeimmat ympäristövauriot on aiheutettu Kuivalahden tien varrella, missä sorakuopat ovat aivan asutuksen lomassa. Sorakuopat ovat metsittyneet, mutta ne ovat silti havaittavissa maisemassa. Mullilan puolella Mäki-Pirin tasapainoinen maatilan talouskeskus sijaitsee laajan viljelymaiseman reunassa. Metsän ja laajan peltoaukean rajalle rivimäisesti tien varteen rakentunut Kaukomäen kylä on perustettu myöhäiskeskiajalla. Sydänmaan kylän asutus on sijoittunut nauhamaisesti kapealle viljelysten ympäröimälle harjulle, jonka reunasta aukeaa avara peltomaisema. Kylän katkaisee rautatie, jonka eteläpuolella on vanhan puuston ympäröimää rakennuskantaa. Männistön tilalla on vanha hirsinen asuinrakennus ja luhtiaitta.</p>
4.4.1. Alueelle tyypillinen ja perinteinen asutustyyppi	<p>Irjanteen ja Huhdan kylien asutus on keskittynyt harjulla kulkevan tien varrelle ja rinteille. Eurajoen varrella on asutusta joen kummallakin puolella. Kaukomäen ja Sydänmaan kylien asutus on keskittynyt selänteellä kulkevan tien kummallekin puolelle. Kainun kylän asutus poikkeaa muusta alueen asutuksesta maaston muotonsa perusteella. Kylän asutus on harvaa ryhmäasutusta. Muuten maisema-alueen asutus on tyypillistä Ala-Satakunnan viljelyseudulle. Etenkin Irjanteen kylän perinteinen rakenne on säilynyt hyvin. Maatilojen tiiviisti sijoittuneet rakennusryhmät hallitsevat kyläkuvaa. Uudempi ja pienimuotoisempi asutus sijoittuu kylän keskialueen länsipuolelle.</p>
4.4.2. Nykyisen asutuksen suhde muinaisjäännösten sijaintiin	<p>Muinaisjäännöksistä kolme sijaitsee nykyisen asutuksen ulkopuolella. Kaksi, Kaukomäen ja Sydänmaan kohteet, sijaitsevat asutuksen tuntumassa.</p>
4.4.3. Rakennetun ympäristön inventoinnit	<p>RKY2009: Irjanteen kylä RKY1993: Eurajoen-Irjanteen kulttuurimaisema Satakunnan arvokkaat kulttuurimaisemat: Sydänmaan kylän kulttuurimaisema, Irjanne-Eurajoki-Liinmaa kulttuurimaisema, Kaukomäen kylä, Irjanteen kylä ja kulttuurimaisema ja Ruikan mylly.</p> <p>Suojeltuja rakennuksia: jugendtyylinen Pappila on rakennettu vuonna 1920, Pappilankosken voimalaitos on vuodelta 1924, Lavilan tilan päärakennus on vuodelta 1914 ja siihen kuuluva tiilestä muurattu ja keltaiseksi rapattu empiretyylinen viljamakasiini on 1830-luvulta (P. Gylich). Lahdenrannan vanha rakennusryhmä (nykyinen päärakennus vuodelta 1868), Mäki-Pirin tasapainoinen maatila-/talouskeskus (päärakennus vuodelta 1890, kivinavetta vuodelta 1902 ja luhti 1800-luvulta) ja Irjanteen kirkko. Irjanteen puinen pitkäkirkko on Kaarle Juhonpoika Killaisen vuonna 1731 rakentama. Kirkkoon kuuluu vuonna lounaissuomalaisista tyyppiä oleva barokkimallinen vuonna 1758 rakennettu kellotapuli. Kirkko ympäröi pienellä muurilla ympäröity hautausmaa, jossa säilynyt peltisiä 1800-luvun hautamuistomerkkejä.</p>

4.4.4. Muita maiseman kannalta merkittäviä rakennuksia ja rakenteita	Irlanteen kylässä on vanhaa rakennuskantaa kirkon läheisyydessä. Kylässä on säilynyt Faltun mylly- ja saharakennus 1800-luvun lopulta, osuusmeijerin entinen päärakennus vuodelta 1925, kirkon vieressä sijaitsee vuonna 1833 rakennettu hirsinen lainamakasiini, joka toimii kotiseutumuseona sekä 1908 rakennettu ruiskuhuone. Ruikan mylly on historialliselle mylly- ja sahapaikalle vuonna 1923 rakennettu mylly. Myllyn kohdalla jokiuoma on pengerrytetty kivimuurein. Kaukomäen kylätien varrella oleva Triipun talo on 1800-luvulla rakennettu. Muita merkittäviä kohteita Kaukomäen kylässä ovat Valpolan ja Pämpin rakennusryhmät sekä 1900-luvun alusta oleva työväentalo.
4.5. Perinnemaisemat	Malon niitty (P-), Kaukomäen keto (P-), Irlanteen kirkon keto (P+) sekä maisema-alueella on kahdeksan LUMO-yleissuunnittelu kohdetta.
4.6. Identiteettitekijät, symbolitekijät	Alueen identiteettiin on vaikuttanut Vuojoen kartanon ja sen historian eri vaiheet. Ruotsi-Suomi kuningas, Kustaa II Adolf lahjoitti kruunulle kuuluvat Vuojoen, Lavilan ja Irlanteen kartanot serkkulleen sotamarsalkka Åke Tott'ille vuonna 1630. Åke Tott (1598-1640) kuoli Lavilassa 42-vuotiaana ja haudattiin Turun tuomiokirkkoon, missä on yhä hänen marmorinen hautamuistomerkki. Verensyöksyn saaneen Tott'in verta kerrotaan läikähtäneen matkalla sijainneelle kiville kun häntä kannettiin kirkkomaalle. Puhelinosuuskunnan talon lähellä sijaitseva kivi on nykyään nimetty Åke Tott'in verikiveksi. Kristillistä perintöä alueelle tuovat Irlanteen kirkko, Lounaissuomalaisista tyyppiä oleva barokkimallinen kellotapuli ja sen ympärillä olevalle hautausmaa. Kämpäntien varrella sijaitsee käytössä oleva hautausmaa ja Irlanteen kappeli, joka on rakennettu vuonna 1953. Faltun mylly ja vesisaha sekä Ruikan mylly kertovat alueen teollisesta menneisyydestä. Eurajoen kotiseutumuseo toimii Irlanteen kirkkomäellä neljässä eri rakennuksessa mm. vuonna 1833 rakennetussa kaksikerroksisessa lainamakasiinissa. Maatalousmuseo on rakennettu vuonna 1984 ja lisäksi vuonna 1989.
4.7. Matkailu- ja virkistyskäyttö	Alueen kiertävä tiestö on merkitty pyöräilyreitiksi. Ruikan myllyn tilat toimivat tällä hetkellä vuokrattavina tiloina, jossa voidaan järjestää erilaisia tapahtumia. Vireillä on hanke, jossa Ruikan ja Faltun myllyjä kehitettäisiin matkailukohteiksi. Irlanteen kirkolla on kesäisin opas sekä kotiseutu- ja maatalousmuseo ovat avoinna ympärivuoden. Eurajoella on mahdollisuus harrastaa melontaa, joita esim. Ruikan myllyn kautta on järjestettävissä.
4.8. Kuvailu, kulttuuripiirteet	Suurin osa maisema-alueen kylistä on peräisin keskiajalta. Maisema-alueen keskeisin rakennusperintö on Irlanteen kylässä kirkon ympäristössä. Irlanteen kirkko on rakennettu vuonna 1731 ja se on Satakunnan vanhin puukirkko. Irlanteen kylä on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka säilyttänyt varsin tiiviin kylärakenteen kirkon ja siihen kuuluvien muiden rakennusten ympärillä. Maisema-alueella on muutenkin säilynyt edustavia tilakeskuksia, jotka kuvastavat talonpoikaista arkkitehtuuria, kuten Mäki-Pirilä, Lahdenrannan rakennusryhmä ja Kaukomäen kylän kohteet. Alueella on säilynyt myös merkittäviä mylly- ja saharakennuksia sekä viljamakasiini. Harjulla sijaitseva kylämaisema on paikoin pirstoutunut. Harjulla on useita entisiä soranottoalueita, joista osa sijaitsee maisema-alueella. Karkeimmat vauriot ovat Kuivalahden tien varrella, missä sorakuopat ovat aivan asutuksen lomassa. Sorakuopat ovat metsittyneet, mutta ne ovat silti havaittavissa maisemassa.
5. MAISEMAKUVA	Maisema-alueen muuten tasaisesta maisemasta esiin nousee harjulla oleva Irlanteen kylä. Joen vartta seurailevalta tieltä avautuu laajat yhtenäiset näkymät Isoniitun länsipuolen peltoalueelle. Herrasuon metsä on ainoa laajempi metsäinen alue muuten tasaisella ja hoidetulla peltoalueella. Eurajoen varren rannalla kasvaa puustoa yhtenäisesti koko matkan keskustasta Irlanteelle. Rannan puusto estää lähes kokonaan yhtenäisen näkymän syntymisen koko laajan maisema-alueen poikki. Irlanteella harjun ja peltojen välissä olevalla reuna-alueella on useita hevosten laitumia ja tarhoja. Hevostiloja on paljon koko maisema-alueella, mutta Lauhtun kylän alueella niitä on suhteessa eniten. Kainun kylä näkyy maisemassa muuten avarassa maisemassa väljänä asutuskeskittymänä. Yksi tila rakennuksineen ja pihapiireineen on muodostunut pienen mäen päälle. Nämä yhden tilan kokonaisuudet muodostavat väljän oloisen kylän. Huhta, Kaukomäki ja Sydänmaa ovat tiiviitä kyliä, joissa asuinrakennukset sijaitsevat usein tien varressa ja talusrakennukset alempana selänteiden rinteillä. Toivelin alueella on selkeästi havaittavissa laaksomainen maisemarakenne. Alueen keskellä olevan Kuohanojan varret ovat hyvin hoidetut ja oja ei paljoa erotu, vaikka pellot loivasti laskevat ojaan kohden. Alueelle avautuu hienot näkymät selänteiden reunalta kulkevalta tieltä.
6. RAJAUS	Maisema-alueen eteläraja kulkee samoin kuin vuoden 1993 Museoviraston inventoinnin valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY1993) raja. Maisema-alueen rajaa on lisäksi laajennettu itään liittäen Sydänmaan alueeseen. Pohjoisessa alueeseen kuuluvat Huhdan kylä ja Toivelin alue. Maisema-alueen raja kulkee pohjoisessa suoalueiden reunalla ja metsäisellä selänteellä. Lännessä alueeseen kuuluvat Lauhdun ja Maaden kylät. Maisema-alueen raja siirtyy noudattelemaan valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY2009) rajausta keskustaaajaman alueella.

7. KUVAILUTEKSTI

Maisemakuva:

Maisema-alueella keskeisessä osassa on Eurajoki, joka virtaa alueen läpi suurimmaksi osaksi alavan peltotasangon keskellä jakaen maisemaa. Toinen maiseman keskeinen elementti on alueen poikki kulkeva harju, jolle Irjanteen kylä on muodostunut. Maisemassa erottuvat myös muutamat muuta maastoa korkeammalla olevat saarekkeet. Kainun kylän kumpareiden lisäksi, Suntinmäki on metsäinen saareke muuten tasaisen laakson keskellä. Alueen reunoilla on monia asuttuja seläniteitä, jotka rajaavat aluetta. Maisemassa on nähtävissä seläniteiden luode-kaakkosuuntaisuus, mikä on tyypillistä koko Satakunnan maisemarakenteelle. Seläniteiden pohjoispuoli on yleensä jyrkempi kuin eteläpuoli. Maisema-alueen eteläinen reuna-alue on rikkonainen ja pienipiirteinen. Sydänmaan kylä on syntynyt seläniteelle, joka sijaitsee moreenin ja kalliomaan reunustamassa kapeassa savikossa. Sydänmaan maisema on pienipiirteistä ja vaihtelevaa. Mullilan kylä sijaitsee Irjanteen kylän itäpuolella samalla harjulla, minkä Eurajoki on katkaissut uomallaan. Harju on toiminut maa-aineksen ottoalueena, mikä näkyy nykymaisemassa maisemavauriona.

Joen vartta seurailevalta tieltä avautuvat laajat yhtenäiset näkymät Isoniitun länsipuolen peltoalueelle. Herrasuon, Suntinmäki ja Kainun tienvarressa olevat pienehköt metsäalueet tuovat vaihtelua muuten melko tasaiseen ja hoidettuun peltoalueeseen. Eurajoen rannalla kasvaa puustoa koko matkan Eurajoen keskustan ja Irjanteen välillä. Joen varren puusto estää lähes kokonaan yhtenäisten näkymien muodostumisen laajan maisema-alueen poikki. Harjun ja peltojen välissä olevalla reuna-alueella sijaitsee useita hevoslaitumia. Hevostiloja on maisema-alueella useita, mutta Lauhtun kylän alueella niitä on huomattavan paljon. Maisema-alueella on myös broilerinkasvattamoita, lammastiloja ja karjaa.

Kainun kylä näkyy Eurajoen itäpuolen muuten avarassa maisemassa väljänä asutuskeskittymänä. Kylän tilat rakennuksineen ja pihapiireineen ovat muodostuneet pienen mäen päälle. Nämä yhden tilan kokonaisuudet muodostavat väljän oloisen kylän. Huhta, Kaukomäki ja Sydänmaa ovat tiiviitä kyliä, jossa asuinrakennukset sijaitsevat usein tien varressa ja talousrakennukset alempana seläniteiden rinteillä. Maisema-alueen pohjoisosassa, Toivelin alueella on selkeästi havaittavissa laaksomainen maisemarakenne. Alueen keskellä olevat Kuohanojanvarret ovat hyvin hoidettuja eikä oja kunnolla erotu maisemassa. Laaksomaisen alueen pellot laskevat loivasti oja kohden. Alueelle avautuvat hienot näkymät seläniteen reunalla kulkevalta tieltä.

Luonnonpiirteet:

Maisema-alue sijoittuu Eurajokilaakson keskivaiheelle. Alue on syntynyt maankohoamisen ja rannansiirtymisen seurauksesta noin 500 vuotta jaa. Alue sijoittuu Ala-Satakunnan viljelyseudun eteläosan hedelmälliselle alueelle, minkä eteläpuolella maisema muuttuu metsäisemmäksi ja kallioisemmaksi Etelä-Satakunnan kankareseuduksi. Kallioperältään alue on kokonaan rapakivigraniittia. Maaperä on suurimmaksi osaksi savea. Maisema-alueen keskellä kohoaa erittäin näkyvä harju. Alueen seläniteillä ja moreenisilla saarekkeilla pääpuulaji on mänty ja kosteimmilla paikoilla on kuusta ja lehtipuita. Joen varressa on paikoin kapeita rantalehtoja.

Maisema-alueen koillisreunalla olevat Huhdansuo ja Kakkerinsuo kuuluvat Natura 2000 -verkostoon. Lähes koko suoalue on valtion soidensuojelualuetta. Huhdansuo-Kakkerinsuo on edustava keidaskeskustoista koostuva suokokonaisuus ja samalla viimeinen jäännös kuuluisista "Panelian soista".

Kulttuuripiirteet:

Suurin osa maisema-alueen kylistä ovat peräisin keskiajalta. Ne ovat sijoittuneet tasangon ja seläniteiden välivyöhykkeelle tai sitä jakaville kumpareisille seläniteille. Irjanteen kylä kuuluu valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY2009). Irjanne on säilyttänyt varsin tiiviin kylärakenteen kirkon ja muiden siihen kuuluvien rakennusten ympärillä. Alueella on säilynyt myös merkittäviä mylly- ja saharakennuksia sekä viljamakasiini. Irjanne on Satakunnan vanhimpia tunnettuja sahanpaikkoja. Tärkeitä kylän historiaa taustoittavia ja maisemaa muodostavia elementtejä ovat myös kylää ympäröivät rintapellot. Maisema-alueen läpi kulkee keskiaikainen Pohjanlahden rantatie ja Irjanne on sijainnut reitin kolmen tien risteyspaikassa. Rantatie toimi kulkureittinä ja postitienä. Rantatie on yhdistänyt keskiajalta nykypäivään asti länsirannikon jokisuiden kaupunkeja Pohjanlahden ympäri aina Ruotsin eteläosiin saakka. Pohjanlahden Rantatie toimii maantieteellisesti kokoavana historiallisena tienä.

Irjanteen pitkäkirkko on Kaarle Juhonpoika Killaisen vuonna 1731 rakentama ja se on Satakunnan vanhin puukirkko. Kirkkoon kuuluu lounaissuomalaista tyyppiä oleva barokkimallinen vuonna 1758 rakennettu kellotapuli. Kirkkoa ja hautausmaata ympäröi luonnonkivinen muuri. Hautausmaalla on säilynyt peltisiä 1800-luvun hautamuistomerkkejä. Maisema-alueella on säilynyt edustavia tilakeskuksia, jotka kuvastavat talonpoikaista arkkitehtuuria. Talonpoikaisia tiloja ovat muun muassa Mäki-Pirilä, jonka päärakennus on vuodelta 1890, ja Lahdenrannan rakennusryhmä, minkä nykyinen päärakennus on rakennettu vuonna 1868. Jugendtyylinen Pappila on vuodelta 1920 ja sen läheisyydessä oleva Pappilankosken voimalaitos on vuodelta 1924. Lavilan tilan päärakennus on vuodelta 1914 ja siihen kuuluva maisemassa näyttävällä paikalla oleva tiilestä muurattu ja keltaiseksi rapattu P. Gylichin suunnittelema empiretyylinen viljamakasiini on 1830-luvulta.

	Irjanteen kylässä on säilynyt Faltun mylly- ja saharakennus 1800-luvun lopulta, osuusmeijerin entinen päärakennus vuodelta 1925, kirkon vieressä sijaitseva vuonna 1833 rakennettu hirsinen lainamakasiini, joka toimii kotiseutumuseona sekä vuonna 1908 rakennettu ruiskuhuone. Ruikan mylly on rakennettu historialliselle mylly- ja sahapaikalle vuonna 1923. Myllyn kohdalla jokiuoma on pengerrytetty kivimuurein. Kaukomäen kylätien varrella oleva Triipun talo on 1800-luvulla rakennettu. Muita merkittäviä kohteita Kaukomäen kylässä ovat Valpolan ja Pämpin rakennusryhmät sekä 1900-luvun alusta oleva työväentalo.
8. ARVIOINTI	
8.1. Arvoluokka	Maakunnallisesti arvokas
8.2. Arviointiteksti	Maisema-alue on edustava kokonaisuus Ala-Satakunnan viljelyseudulle tyypillisestä maankohoamisen yhteydessä syntyneestä savisesta laaksosta, jonka läpi virtaa joki. Alue on vaurasta viljelysseutua, jossa on säilynyt valtakunnallisesti arvokasta rakennusperintöä. Alueen asutus on seudulle tyypillisesti muodostunut nauhamaisesti tien läheisyyteen. Irjanteen kylä on toiminut keskiaikaisen Pohjanlahden rantatien risteyspaikkana.
9. LIITTEET	
9.1. Karttaliitteet	
9.2. Valokuvat	4161, Näkymä Kaukomäentieltä länteen Kainuun kylän suuntaan.
	4204, Näkymä Kaukomäen kylältä lounaaseen.
	4312, Näkymä selänteeltä Toivelin peltoalueelle.
	4383, Näkymä Lauhtun kylästä kaakkoon.
	4386, Näkymä etelään Kylänpään kylään.
	4390, Näkymä luoteeseen Lauhdun kylään.
	4391, Näkymä kaakkoon Kylänpään kylään.
	4399, Näkymä pohjoiseen Irjanteelle.